

Honnyi Levelek, Tudósítások, és Egyebek.

Nró. 3.

A' Magyar Kurir 4-dik darabjához.

Végezte a' Helvétziai új Constitutziónak.

A' Diéta határozza-meg a' Cantonok-tól kiállítandó contingens-seregeknek kikészítetésekre és formáltatásokra való fő vigyázatot; minden esztendőben tudósíttatja magát a' katnáság állapotjáról, fegyvereiről, 's hadi készületeiről; és vigyáz, hogy a' seregek mindenkor használható 's a' czélnak megfelelő állapotban legyenek. — 17). Ő teszi-meg a' 3-dik tikkelyében meghatározott pénzdózásokat illető rendelkezéseket; ő szabja-ki a' Szövetség' kassájába esztendőnként bététetendő sum-mákat, 's vizsgálja-meg az azokról való számadásokat. — 28). Ő teszen végzéseket a' hadi kassában lévő pénzek kiadattatására, 's adminisztrációjára nézve; az 5-dik tikkelyben találtató fundamentumok szerint. — 19). Ő teszen szükséges intézeteket a' 6-dik tikkellyel megegyezőleg mikor valamely Kantonbéli nyughatatlanságok tartósokká lesznek, vagy a' szomszéd Kantonokat is frnyegetik. — 20). Hadizenetek; lékességkötések, és szövetségek, a' Diétától jönnek-ki, de a' Kantonok' harmadrésztől való helybehagyattatás is megkívánatik azokra. — 21). A' Diéta teszen kereskedésbéli kötéseket a' külső Statusokkal. — 22). A' Diéta' jussa a' Helvétus külső Követeknek kirendelése 's azoknak visszahívása. — 23). Övéi még azok a' szövetségi jusok is, mellyek a' 7-dik, 's meg azok a' vámokat 's út- és híd-adókat illető jusok, mellyek a' 13-dik tikkelyekben az ő számára fenntartattak. —

A' Diéta' Organisatiója.

24). A' Diéta a' 19 Kantonoknak Kö-

veteikből áll, kik a' Szövetségi Constitutzió-nak regulái 's a' Rendek' utasításai szerént voksolnak. — 25). A' Diéta minden esztendőben össze gyűl, rendesen, Julius' első hétfűjén, 's addig folytattya foglalatosságait, míg szükséges leszen. — 26). Rendkívül akkor gyűl össze, mikor azt az első város (a' Diéta helye; lakhelye) szükségesnek lenni tartya, vagy mikor öt Kantonok kívánnyák. — 27.) A' közelébb következő Diéta fog egy várost, a' mennyiben lehet az ország' közepén, de a' melly egy Kantonnak sem fő várossa, *Első várossá* nevezni, a' hol ennekutánna a' Diéta esztendőnként rend szerént öszszegyülekezik. *Zürichnek* első Követtye ül elől. A' rendkívül való Diéták az időkhöz és környűlálláshozképpest gyűlnek valamely alkalmas helyen össze. — 28). Egyegy Kanton annyi Deputátust küldet, mennyit neki tettzik, de voksa csak egynek leszen. Ha *Unterwalden* és *Appenzel* Kantonoknak, (mellyek egészen elvált részekből állnak) különböző utasítások van, a' Deputátusok beíráthattya utasításokat a' Jegyzőkönyvbe. — 29). Voksoláskor minden Kantonnak voksa egynek számláltatik; minden végzéseken és rendelkezéseken tsupán csak a' voksok' többsége határoz; csak a' hadhírdetésre, 's békesség- és szövetségkötésekre kívánatik-meg, hogy a' Kantonok' két harmadrésze megegyezzek. — 30). A' Diéta' jegyző könyve és aktái Német nyelven írattnak. —

A' Szövetség foglalatosságainak folytatása.

31). Mikor a' Diéta öszszegyülekezik a' Zúrichi Kántoura bizattatik a'

dolgok' igazgatása, melyet ezen Kántonnak Kormányászéke azon hatalommal folytat, mely az 1798-dik esztendőig fennállott. — 32). Néki adják által az idegen Hatalmasságoknak Követelik az ő meghatalmaztatásokat és visszahívattatásokat illető leveleket, 's más egyéb írásait, mellyek a' Helvétziai szövetséget illetik. — 33). Az első város' kötelessége, hogy megintse a' Kántonokat, ha az ő magokviselete Helvétziának tsendességét veszélyezteteti, vagy ha valami olyan dolog fordul az ő belső részeiben elő, a' melly ellenkezik a' szövetségi kötés' feltételeivel. — 34). Az Első város hirdeti ki az esztendőnként való Diétát és az azon előfordulandó tárgyakat. Valamelly Kanton, az Első város' vagy pedig önön kerülő írása által közölheti a' maga különös ügyit a' több Kántonok' Rendjeivel. — 35). Az a' jussa it van az első városnak, hogy a' 20-dik tikkellyel megegyezőleg rendkívül való Diétát hirdessen. —

Szövetségi Tanács.

36). Rendkívül való környúlások között és mikor a' Diéta nem maradhat szakadatlanul összeügyülekezve, egy képviselőkből álló Tanácsra bízattatik az Ország' dolgát illető foglalatoskodás. Ez a' történet akkor fordul elő — a) mikor Helvétzia valamelly hadakozásba van elegyedve — b) mikor az ő neutralitását valamelly külső hadakozás fenyegeti — c) mikor Helvétziának határait katonasággal meg kell rakni — d) mikor a' Szövetség valamely belső nyughatalanságtól fenyegettetik — e) vagy végtére mikor Helvétzia és a' külső Státusok között valami fontos kérdés fordul elő. A' Diéta határozza meg, hogy mikor kell egy ilyen Szövetségi Tanácsnak összeügyülekezni, és hogy meddig legyen összeügyülekezve; a' Diéta ad szükséges útasításokat eleibe. Az ő foglalatoságai minden esetben megszűnnek, mikor a' Diéta akár közönséges akár rendkívül való

módon összeügyül, 's ennek számot adni tartozik a' maga munkáiról. — 37). Áll ezen Tanács hét tagokból vagy képviselőkből, kik között Zürichnek mindenkor magának van egy képviselője; a' más hatot ilyen mérték szerint küldik: 1) ször, Berna és Luzerna; 2) ször, Uri, Schwytz, és Unterwalden; 3) ször Glarus, Zug, Appenzel, és Schaffhausen; 4) ször, Freyburg, Basel, Solothurn; 5) ször, Graubünden, Argau, St. Gallen; 6) ször, Waadt, Thurgau, Tessin — egygyütt küldenek egygyetegygyet. — 39). Uri költséget és fizetést a' Szövetség' kassájából kapnak a' Tanács' tagjai, a' mellyek mennyiségit a' Diéta határozza meg. — 40). Minden Szövetségi Concordaták, egygyezések, valamint szintén a' Diétának 1803-tól fogva való olyan végzése, mellyek a' jelenlévő Szövetségi Kötéssel nem ellenkeznek, eddig való állapotokban maradnak addig míg forma szerént meg nem változtatottak; az ő gyűjtemények általadatik megvizsgáltatás végett a' Diétának. — 41). A' nemzeti adósság, melynek egész sámmája az 1804-dik esztendőben 3,118,336 Helvétus Frankokból állani megismeretett, megismeretve marad. — 42). A' Klastromoknak és Káptalanoknak az Ekklesiái törvényekkel megegyező fennállások's az ő tulajdonnyoknak batorságba való megmaradása, a' mennyiben az a' Kántonoknak Országlószékeik' hatalmában áll, kezesség alá vétettetik; az ő vagyonaik; mint a' más magánosemberekéi adót fizetni tartoznak. — 43) Valamint a' jelenvaló Szövetségi kötés, úgy szintén a' Kántonoknak magános Constitúcióik is, mihelyest a' Diéta által helybehagyattának, a' Szövetség' leveles házába letéttnek. — 44). A' Szövetségi Cancellaria, melly a' Diéta, a' Tanács, és az Első város foglalatosságaiakra folytatására megkívántatik, áll, egy Cancellariusból és egy Státus-tróbol, kik a' Diétától a' voksoknak tsupa többsége szerént választanak ki négy esztendőre, 's ezen négy eszt-

tendők után ismét választathatnak. Az ő fizetéseket, melynek a Szövetségi kasszából kell kitélni, a Diéta határozza meg, valamint szintén azt is, hogy minémű függésben legyenek az Első várossal, 's mitsoda régulákat tartsanak. — 45). A Helvétziai Szövetség' petséltje a régi Helvétusok' tábori czímere, úgy mint, egy, veres mezőben, szabadon álló, fejér kereszt, ezen körülírással: *Helvétziai Szövetség*.

Költ *Zarichben* Május 31-dikén 1814-ben.

Kiadatott a Szövetségi *provisoriai Canczellaria* által.

P r á g a.

Bozek József nevű ifjú mekhanikus emlegetnek egy időtől fogva újság leveleink méltó dítsérettel, a ki *Austriai Stéziában* születtetvén és végezvén *Máthezis* béli tanúlását, nem soká valami 40 mesterműveknek feltalálása által tette magát esmeretessé. Most *Prágában* a *Technium Institutumban* van felvétetve. Egyéb híres művei között a következőket említik újságaink: —

Hertzeg Yprilootinak, a ki egygyik kezét a *Kalmi* tsatában elvesztette, olyan kezet tsinált, melynek mesterséges volta minden várakozáson fellyül van. — A *Dresdánál* egy ágyúgolyóbis által mind két lábától megfosztatott *Generális Moreau* számára is készített vala hamarjában két igen mesterséges lábakat. Kár hogy ez a nagy vezér a maga hamar történt halála miatt hasznát nem vehette ezen lábagnak. A mesterségre nézve tsakugyan meg fog ezen találmánynak betses érdeme is maradni. Ugyansak *Dresda* mellett érte *Danielowsky Fédor* Orosz ágyúzó tisztet az a szerentséltenség, hogy az ágyúgolyóbis mind két lábait elszakasztotta a térdjein alól. Ezen ifjú tisztnek olyan két mesterséges lábakat tsinált *Bozek*, hogy nem tsak

egyenes úton járhat hothoz való támaszkodás nélkül vellek a szerentséltlen, hanem le és fel a gáditsokon is: sőt a lóra is fel ül minden segítség nélkül, és sebesen gallopiroz.

T y r o l i s:

Ezen nevezetes tartománynak valamint szintén *Vorarlbergnek* is *Würtzburgért* és *Aschaffenburgért* az *Austriai* házhoz lett örökség szerent való visszatérését már említettük. *Innsbruckban* Jun. 26-dikán formaszertént való módon véghez ment *Tyrolisnak* visszaadattatása az öszszegyülekezett sokaságnak örvendezései között, melynek alkalmatosságával ilyen fontos beszédet intézett *Roschmann* úr, a tartománynak *provisoriai* kormányozója, a lakosokhoz: —

„Az éppen most felolvastatott hirdetéshez képpent, a mi *Felsőges Császáruk* nak és *Urunknak* *Austriai* *Iső Ferentz* nek nevében, ő *Felsőgének* a *Baváriai Királynak* *Maximilian József* nek, a világ' békeségiért ő *Császári Felsőgével* öszsze tsatolódott *Felsőges Szövetséges* ünknek teljes megégyezésével, az ő *Császári Felsőge* és késő *maradékai* számára, örökösön elfoglalom a *Habsburgi* Háznak ezen régi örökségét, azon határok között, melyeket az országnak természete eleitől fogva, a haza' fiainak vére pedig 5 századoktól fogva kijegyelték. —

„Nyilvánóságos módon, teljes jussal, 's minden *Európai Státusok* nak égygyetértésivel nevezem én ezen tartományt most ismét legelőbbször a maga igaz nevében, *Tyrolisnak*, mellyet ő mostantól fogvást mind mind végig viselni fog. A *Brenner* hegyeken túl és innen lévő *Tyrolis* iak ismét az ő *Császárijok* alattvalói; ismét az attyok' gyermekei. A mi imádoit *Monárchánk* ismét az ő, egy bölts, igazságos, és kegyes *Országló* nak minden virtusai, 's illy sok

hűséges népek által betesítettett Koronájába beléhelyeztetni fogja ezen drága gyöngy szemet. —

„Tyrolisioi! nem önönnö hatalom szerint, nem a' dolgok' reudjébe való szabad akaratheli belékapás által, hanem az Isteni Gondviselés' kezeiből, ki a' ti Császártoknak és Szövetségeseinek fegyvereiket magablotta, és a' megszenteltetett kötéseknek erejekkel, tértek vissza az Austriai Hazhoz. El ne felejtkezétek soha arról, hogy melly sok bávarus vér folyt a' világ' szabadságáért, következésképen a' tiétekért 's unokáitokéért is, ezen már elvégzetett szent hadakozásban. —

„A' ti imádott Császártok esméri a' ti bátorságtokat és hűségeteket, de eszében forgattya ő azt a' méltó engedelmességet, kegyességet, 's azokat az egyéb polgári minden virtusokat is, mellyekkel ti, őseitekkel egyetemben, magatokat megkülömböztettétek. Ő maga el fog jönni ide, hogy a' maga Tyrolisi hűséges-alattvalóinak hódolássokat a' ti hegyeitek között elfogadgya. Remélt, hogy őseitekhez, dicsőséges híretekhez, és magához, méltóknak fog benneteket találni. Ő Cs. K. Felsége, békességszerető, munkás, és istenfélő alattvalókat, 's a' maga Szövetségeseihez barátsággal viseltető szomszédokat kíván találni bennetek; ti meg fogtok szeretett Monarchátok' és atyátok' reménységének felelni. Bátor magoaltalmazása, de egyszermind a' békesség' munkájának minden mesterségei által, lett nagygyá Austria, melyhez tartoztok most ti is.“

Míg ezek beon folytak, az alatt kün az a' úttzákon a' két rész Pátenseik kifüggesztettek, 's a' Bavarus címerek leszedtetvéu helyettek a' két fejű Sas tettet-fel, a' melyrőlágúyk' dörgése tett hírt a' vidékieknek. A' lakosok' örömet érezni lehet inkább mint leírni. Az által-adás' munkáját semmi rendetlenség meg nem zavarta.

Grätzből írják Magyar országgi újság. leveleink, hogy a' Westphaliai volt Király Bonaparte Jeromos Graf Herz nevezet alatt, 's az ő cete' parji Würtembergi Királyi Hertzegaszszony, Junius' közepén Grätz mellé a' Herberstein Eggenbergi nyári kastélyba, megérkeztek. Az elsőnek testvére Eüist a' Foscánai volt nagy Hertzegaszszony is megérkezett Jun. 26-dikán Grätzbe.

Elgyes Dolgok.

Az Orosz Császár ő Felsége Jul. 3-dikán megérkezett Mogantzába.

Maria Ludovika Császárné ő Felsége Aic felé való útjában Jul. 2-dikán Monachumba érkezett.

Milvud. — Az eddig való Országlószekek harom tagjai, kik a' Kötéseknek elosztattatásokkor fogságra tetettek vala, már megittottettek. A' Foledoi Püspök Kardinális Bourbon Rómiba, Agar pedig Carthugenába küldetettek számkivetésbe. Az ő bajtársok Cisz, várba záratatilik.

A' Frantzia újságokban 14 millióra tétik, minden adósságoknak levonattatás után, a' Josefinia Frantzia első Császárnétól hátrahagyatott ingulán és ingóbingó vagyon. Valami 3 millióra teszik az adósságát. A' Malmaisoni uradalom' eszterdönként való jövedelmét, melly az Olasz volt Vice-Királyé lett, 130 ezer Frankra teszik.

J e l e n t é s.

A' Murányi Vas művelő Társaság részéről ezzel közönségesse tétetik, hogy minekutánna azon Társaságnak Vas Termesztményei az 1809-től egész 1813-dik esztendeig M. M. U. betűkkel jegyezettek, ezen folyó 1814-dik esztendőben pedig ezen szóval Union bélyegeztettek; jónak találtatott ezen bélyegezést e' folyó esztendei Sz. Iván Havának első napjától Mar. Unio bélyeggel felváltani. — Költ Nagy Rötzen Pünkösöd Havának 27-dikén, 1814 eszt.